

TAAKMODULE SAMENKOMST

Inhoud

INTRODUCTIE	1
HOOFDSTUK 1: DE BASIS VAN VIEREN: DE LITURGIE	3
HOOFDSTUK 2: DE ORDE VAN DIENST	7
HOOFDSTUK 3: DE OUDSTE VAN DIENST	14
HOOFDSTUK 5: DE PREEK, GASTSPREKERS EN VOORBEREIDING	16
HOOFDSTUK 6: MUZIEK, AANBIDDING EN LIEDEREN	19
HOOFDSTUK 7: DE PSALMEN.....	24
HOOFDSTUK 8: GELUID EN TECHNIEK.....	25
HOOFDSTUK 9 – BHV, BUMA, ETC.	28

INTRODUCTIE

Leerdoelen: na dit introductiehoofdstuk weet je:

- welke rol de verantwoordelijke oudste voor de samenkomst heeft
- wat de vormende kracht is van de samenkomst aan de hand van een filmpje van Teun van de Leer
- welke onderwerpen in deze taakmodule aan de orde komen

De zondagse samenkomst vormt voor veel gemeenteleden het hart van het gemeentezijn. Het is één van de weinige plekken waar het hele gemeentelijk leven samenkomt. Het is de plek waar je samen gemeente bent; het moment waar je lacht, rouwt, zingt, bidt en meeleeft. Maar ook waar je samen God aanbidt, Hem aanroept, naar Hem luistert. Juist omdat het zo centraal staat, is het ook de plek waar iedereen wel iets van vindt.

Als verantwoordelijke voor (een deel van) de samenkomst komt er dan ook veel op je af, van inhoud van de prediking en selectie van de gastsprekers tot het volume van het geluid en de juiste mix tussen oude en nieuwe liederen. Wie doet de mededelingen en komt dat over? Is er goede afstemming alle betrokkenen? Hoe betrek je mensen daarin? Over dit soort aspecten gaat deze taakmodule.

Je hebt dus met veel betrokkenen en veel aspecten te maken. Als een gemeente groter is zullen er meer teams zijn. Bovendien zijn er raakvlakken met andere taakvelden, zoals met het kinderwerk als er een kindermoment in de dienst is en met toerusting als het gaat om thema's en (gast)sprekers. Je hebt dus een mooie, bijzondere en betekenisvolle taak.

Deze module gaat de volgende hoofdstukken bevatten. Ze komen per 1 september online.

1. Introductie
2. Basis van vieren, samenkomen en liturgie
3. De orde (onderdelen en volgorde) van een dienst
4. De preek, gastsprekers en voorbereiding
5. Muziek, aanbidding en liederen
6. Geluid en techniek
7. De Psalmen

Intussen kan het boekje *Verlangend vieren – over de vormende kracht van de samenkomst* (Baptisticareeks deel 9 te verkrijgen via het Seminarie je al ondersteunen in het denken over dit taakveld.

Teun van der Leer, die het boekje samen met Hans Riphagen schreef, vertelt er kort iets over.

De hoofdstukken zijn:

- Intermezzo De tempelbeek (Ezechiël 37)
- **1. We hebben hier geen liturgie**
- Intermezzo: Heerser over alle dingen
- **2. Het verhaal van gebed**
- Intermezzo: Ontlediging
- **3. Van 'wij reizen met elkander' tot '10.000 reasons'**
- Intermezzo: Stil, mijn ziel, wees stil
- **4. Prediking en baptisten-identiteit**
- Intermezzo: Holy Island
- **5. Liturgievernieuwing als creatieve herbronning**

HOOFDSTUK 1: DE BASIS VAN VIEREN: DE LITURGIE

Leerdoelen: na dit hoofdstuk ken/weet je:

- enkele Bijbelse lijnen over aanbidding en de christelijke samenkomst.
- een aantal basisprincipes voor de samenkomst.
- welke spanning er zit tussen vorm/structuur en inhoud.

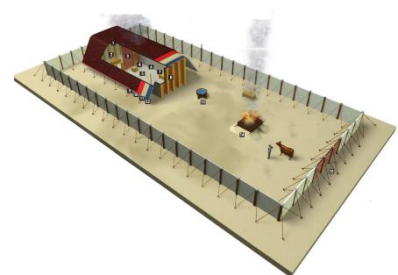
Inleiding

In dit blok volgen we enkele Bijbelse lijnen over aanbidding en de christelijke samenkomst. We wijzen een aantal basisprincipes aan, en wijzen de spanning aan die al in de Schrift zit tussen vorm/structuur en inhoud, of ook wel het uiterlijke en het innerlijk. We laten zien hoe deze spanning ook in de geschiedenis tot aan de dag van vandaag een rol speelt in het denken over de christelijke samenkomst.

Opdracht: *Bekijk een opzet van de dienst van jullie kerk. Vaak is er ergens een A4'tje gemaakt waarin die opzet beschreven is. Bekijk de verschillende onderdelen, denk eens na over de inhoud van die onderdelen. Welke geloofsthema's worden daar behandeld? Welke beelden over God zijn belangrijk? Zijn er ook geloofsthema's die je mist?*

De rechte aanbidding

Vanaf het vroege begin van de mensheid speelt de vraag naar de rechte aanbidding van God ('orthodoxie'). We lezen al in Genesis 4 dat de vraag klinkt naar wat nou het 'goede offer' is (dat van Kaïn of Abel?). De vroege aartsvaders, Noach, Abraham, Isaak en Jakob aanbaden God door altaars te bouwen en offers te brengen. Ze waren daarin voorlopers van een 'structuur', een 'systeem' dat God zelf aan Mozes gaf, van tabernakel- en latere tempeldienst. God zelf beval de Israëlieten Hem te eren, via een nauwgezet geheel aan regels, die de ware

eredienst voorschreven. De tempeldienst, beschreven in de Wet van Mozes, zoals die in de eerste vijf boeken van de Bijbel aan ons bekend wordt gemaakt, omvat dan ook het hele leven en de hele schepping: Alles krijgt binnen die dienst een betekenis:

- de tijd (de feestdagen, de Sabbat)
- de samenleving en de sociale verhoudingen (Priesters, Levieten, mannen/vrouwen, vreemdelingen)
- de ruimte (het Heilige der Heiligen, de voorhof en de woestijn)
- de omgangsvormen / de gerechtigheid (verdeling armoede en rijkdom, omgang met vreemdelingen, regels voor compensatie, etc.)
- de leefwereld (welke dieren rein zijn en welke niet, welke materialen gebruikt moeten worden voor de bouw van de tabernakel, etc)

Zo zou het volk van Israël zich onderscheiden van de omliggende volken (als een heilig priesterschap) en God op de rechte manier eren. De Wet stond centraal en schreef de godsdienstige vieringen voor. Het is belangrijk om op te merken dat Jezus zelf, als Joodse man, daar volop onderdeel van uitmaakte. Hij ging naar de synagoge, las de Schrift, zong de Psalmen en ging regelmatig op bedevaart naar de tempel (zie bijv. Marc. 1:21, 3:1, 6:2, Mat. 5:18 en Joh 2:13). Zo leerde Hij de discipelen ook het bidden van het Onze Vader, een gebed met een vaste tekst, helemaal in de lijn met de wijze waarop de Joden baden volgens een aantal vaste gebeden.

Toch klinkt er in de Schrift – en niet in de minste plaats bij Jezus zelf – kritiek. Niet zozeer op de tempelliturgie als zodanig, maar wel op de wijze waarop godsdienstige praktijken betekenisloos kunnen worden als het hart er niet bij is. Of als het alledaagse leven niet strookt met Gods bedoelingen. Zo gaan de profeten Jesaja en Amos heftig tekeer tegen het volk Israël, wanneer ze wel vasten en vieren, maar ondertussen in onrecht leven (Jes. 58:1-9, Amos 5:21-24). Of denk aan Jezus die de tempel reinigt (Joh. 2).

Het lijkt steeds weer een balans: Voor de aanbidding met God hebben we structuren nodig, gelovige praktijken, zoals Bijbellezing, gebed, studie en het samenkomen met andere gelovigen. Die vormen helpen ons om de bronnen van geloof tot ons te nemen, ons leven te focussen en te ordenen rondom Christus. Tegelijkertijd moeten die structuren wel verbonden blijven aan het hart en aan het leven; anders kunnen ze de ware aanbidding in de weg gaan staan.

Opdracht: Lees Deuteronomium 6:4-9, Leviticus 1:1-9, Amos 5:21-24, Johannes 4:20-24; de eerste twee teksten gaan over de 'structuur' voor de aanbidding die God geeft in de wet. De andere twee laten zien dat aanbidding ook te maken heeft met een oprecht hart.

*Welke structuren, vormen of ritmes heb je zelf in je leven gebouwd om God te eren?
Helpen die je wel of niet?*

Welke structuren kennen jullie als gemeente? En waar bestaat er juist ook allergie tegen structuren?

Door de geschiedenis

In de kerkgeschiedenis is dezelfde spanning terug te vinden, tussen enerzijds de kerk als *instituut*, met meer vaste structuren, en anderzijds de kerk als *beweging*, waarin vaste structuren worden losgelaten, en de nadruk ligt op vrijheid en vernieuwing. Daarin lijkt een soort pendelbeweging gaande, dat wanneer een instituut dreigt te verstarren er vernieuwingsbewegingen ontstaan; maar ook andersom, dat vernieuwingsbeweging altijd vroeg of laat weer zoeken naar vastigheid.

Dat is ook zichtbaar in de liturgie. In veel kerken wordt die gekenmerkt door vaste structuren die al eeuwen meegaan, en teruggaan op vroegchristelijke tradities (denk aan tradities in verschillende kloosterorden, in de Katholieke en Orthodoxe kerken). Die vastigheid benadrukt Gods trouw door de geschiedenis heen en staat op de schouders van generaties die ons voor gingen.

Tegelijkertijd hebben er in alle tijden vernieuwingsbewegingen (reformaties) voorgedaan. De Baptisten zijn een voorbeeld van zo'n groep, ontstaan aan het begin van de 17^e eeuw. Ze kwamen voort uit een groep 'separatisten' die een vergaande reformatie voorstonden van de – in hun ogen – verwereldlijkte Engelse kerk. De kerk moest gezuiverd worden van alle vormen van onzuivere godsdienst, vooral van een liturgie die droog was en van veel opsmuk voorzien. Voor de vroege Baptisten lag de nadruk dan ook sterk op vrijheid, op spontaniteit, op profetie en het werk van de Geest.

John Smyth,
grondlegger Baptisme

De evangelische en charismatische bewegingen, die vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw steeds groter werden in Nederland zijn een ander voorbeeld van zulke vernieuwingsbewegingen. Het Nederlandse Baptisme is hierin veelal meegegaan. Kenmerkend voor veel gemeenten werd de liturgische structuur met een nadruk op een aanbiddingsblok en een preek (en soms een ministry-gebed na afloop). Ook brachten deze bewegingen hedendaagse aanbiddingsmuziek (Opwekking, Hillsong, Sela, etc.) de kerken binnen, die veelal de plek van de oudere gezangen heeft overgenomen. Inhoudelijk ligt de nadruk binnen deze bewegingen sterk op een individueel geloof dat spontaan en authentiek is en beleefd moet worden.

Opdracht, om over na te denken:

- *Welke dingen ervaar je als prettig in de liturgie van je eigen kerk? Herken je dat authenticiteit (echtheid) en beleving daarin belangrijke elementen zijn?*
- *Welke dingen mis je in de liturgie van je eigen kerk? Welke dingen zouden we kunnen leren van andere kerken?*

Meer lezen?

- Teun van der Leer, 'Wij hebben hier geen liturgie', in Van der Leer en Riphagen (red), *Verlangend Vieren: Over de vormende kracht van de samenkomst*. Baptistica Reeks (Amsterdam: Unie van Baptistengemeenten, 2016)

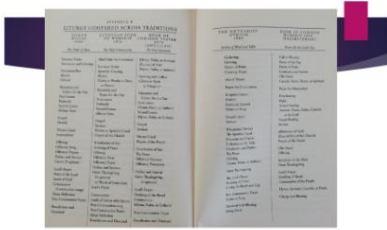
[https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Leer van der -
Wij hebben hier geen liturgie.pdf](https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Leer%20van%20der%20Leer%20Wij%20hebben%20hier%20geen%20liturgie.pdf)

- Van de Poll, Evert W., *Samen in de Naam van Jezus: Over Evangelische Liturgie En Muziek* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2009)

- Hans Riphagen, *Liturgievernieuwing als creatieve herbronning*, Baptistica Reeks, (Amsterdam: Unie van Baptistengemeenten, 2016) [https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen -
Liturgievernieuwing.pdf](https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen%20-%20Liturgievernieuwing.pdf)

HOOFDSTUK 2: DE ORDE VAN DIENST

Leerdoelen: na dit hoofdstuk kun/weet je:

- reflecteren op de geschreven of ongeschreven liturgie
- dat er naast aanbidding en preek ook andere onderdelen zijn die een plek behoeven in de samenkomst

Inleiding

In evangelische kringen is er vaak een weerzin tegen het woord 'liturgie' of 'eredienst'. We hebben in het vorige hoofdstuk gezien dat dit past bij de geschiedenis van vernieuwingsbewegingen, die veelal reageren tegen verstarring en onechtheid. Voor veel evangelische gelovigen doet het woord liturgie denken aan een vorm van onoprechte, droge godsdienst, die vaak geassocieerd wordt met de kerk van hun jeugd. Toch valt bij nader inzien op dat er ook in Baptistengemeenten veel vaststaat over hoe de dienst verloopt – er is dus wel degelijk een liturgie, met vaak een heel aantal ongeschreven regels en heilige huisjes ('zo hebben we het altijd al gedaan').

In dit hoofdstuk reflecteren we op die geschreven of ongeschreven liturgie, die zijn uitdrukking vindt in een bepaalde *structuur* of *volgorde*. Dit wordt ook wel de 'ordo', de 'orde van de dienst' genoemd. Waar in veel Baptisten- en CAMA-gemeenten veel nadruk ligt op de onderdelen van 'aanbidding' en 'preek', laten we zien dat er ook andere onderdelen zijn die een plek behoeven in de samenkomst.

De orde van dienst

Wat bijna alle christelijke tradities gemeenschappelijk hebben is dat de liturgie is opgebouwd uit enkele basiselementen, waarbij de middelste twee soms omgewisseld worden:

1. Voorbereiding (oproep tot aanbidding)
2. Antwoord (aanbidding of sacrament)
3. Woordverkondiging
4. Heenzending (zegen)

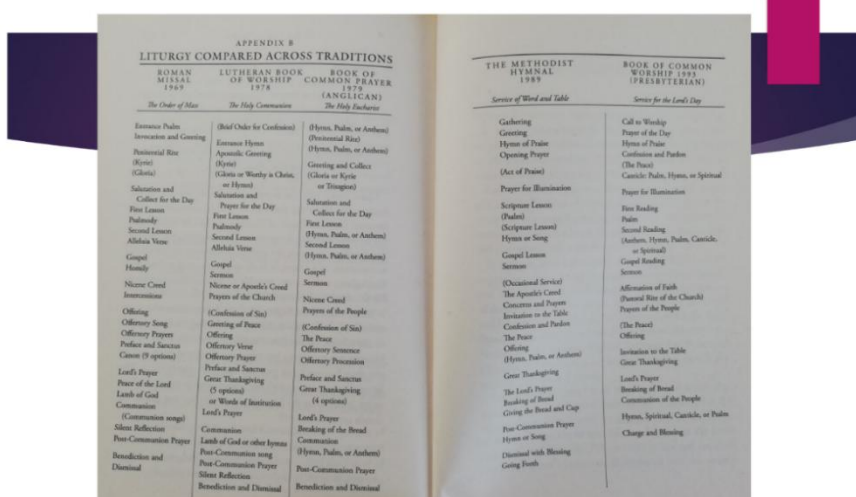
In de evangelische traditie is dat vaak herkenbaar in

1. een welkomstwoord, gecombineerd met het uitspreken van het votum en de groet of een andersoortig gebed,
2. een moment van aanbidding, waarbij de gemeente nadert tot God of iets van Hem ontvangt,
3. de Schriftlezing en preek waarin de gemeente wordt aangesproken door God, en

- de zegen, waarin de gemeente weer terug de wereld in wordt gestuurd. Er zit een bepaalde beweging in deze basisstructuur, vanuit de wereld naar God en elkaar, om vandaaruit veranderd weer de wereld in te gaan. Anders gezegd, de structuur, de orde, helpt de gemeente om een bepaalde reis te maken, en in die reis God te ontmoeten.

Hoe de basisstructuur van de liturgie vervolgens verder wordt uitgewerkt verschilt sterk in de verschillende kerkelijke tradities. De volgende opdracht geeft daar een voorbeeld van.

Opdracht deel 1- Hieronder zie je een voorbeeld van een aantal zulke ‘ordes’ uit andere kerkelijke tradities (in het engels). Bekijk deze eens rustig en noteer wat je opvalt.

Opdracht deel 2- Hieronder staan andere ‘structuren’, die binnen het huidige Baptisme bekend zijn. Veel gemeenten met een langere bestaansachtergrond hadden van oorsprong een zogenaamde ‘hymne-sandwich’ of een variatie daarop, waarbij liturgische onderdelen werden afgewisseld met een lied. In de afgelopen 20 jaar is dit steeds, onder invloed van de evangelische en charismatische bewegingen, steeds meer verworpen tot de structuur waarin een aanbiddingsblok en de preek centraal staan.

De ‘hymne-sandwich’

- Uitnodiging om te aanbidden
- Lied
- Bijbellezing
- Lied
- Gebed
- Mededelingen
- Inzameling van de gaven en gebed
- Lied
- Preek
- Lied
- Zegen

De aangepaste ‘hymne-sandwich’

- Mededelingen en groet
- Uitnodiging om te aanbidden
- Lied

- Schriftvers
- Lied
- Kort gebed
- Lied
- Gebed
- Danklied
- Inzameling van de gaven en gebed
- Voorbede
- Schriftlezingen
- Lied van vertrouwen
- Preek
- Antwoordgebed
- Lied
- Kort gebed
- Lied
- Zegen

De evangelisch/charismatische liturgie

Aanbiddingsblok

Preek

(Ministry time)

Spelen met de orde

Voor vrije groepen als Baptisten is de precieze vorm van de liturgie geen heilig gegeven (hoewel ook voor hen verandering vaak niet eenvoudig is, omdat mensen ook daar geneigd zijn zich te hechten aan 'hoe we het altijd doen'). Omdat de liturgie niet vastligt in kerkelijke structuren, is er ruimte om te spelen met de volgorde: Om de structuur af en toe eens net iets anders vorm te geven, of om incidenteel bepaalde elementen toe te voegen. Of misschien om structureel bepaalde elementen de gemeente eigen te maken (zo hebben diverse gemeenten de gewoonte om na het avondmaal het oude lied 'wij reizen met elkander' te zingen). Hieronder bespreken we kort een aantal liturgische elementen, die soms wat ondergesneeuwd zijn geraakt, maar die volop een plek verdienen in de christelijke samenkomst. We noemen deze vormen bij wijze van inspiratie, om rijkdom toe te voegen aan de viering en de ontmoeting met God. In hoofdstuk 4 komt het onderdeel de preek aan de orde.

Votum en groet

'Onze hulp is in de naam van de HEER, die hemel en aarde gemaakt heeft, Die trouw houdt tot in eeuwigheid en niet laat varen de werken van Zijn handen [...] Genade zij u en vrede van God onze Vader en van onze Here Jezus Christus, in de gemeenschap van de Heilige Geest, Amen.'

In veel Protestantse kerken klinken deze Bijbelteksten stevast elke zondag, soms in een oudere bewoording, soms moderner. Het zijn Bijbelteksten (Psalm.124:8, 146:6 en 138:8 en 1 Kor 1:3) die *votum en groet* worden genoemd. Ze markeren de start van de eredienst, en zijn zowel een bemoediging voor de gemeente als een uitdrukking van toewijding aan God. Daarnaast is de Trinitarische groet uit 1 Kor 1:3 een zegenende begroeting van God aan de gemeente.

Er zijn veel manieren om een dienst te beginnen. In veel evangelische kerken wordt er veel nadruk gelegd op hoe goed het is dat gemeenteleden gekomen zijn ('fijn dat we hier met zijn allen bij elkaar zijn', of 'je bent welkom zoals je bent'); soms volgt een eigen gebed. Dat past bij de warme, persoonlijke en authentieke toon van de evangelische beweging. De kracht van het klassieke votum is echter dat de woorden ons direct bepalen bij waar het allemaal om draait. De woorden zijn zowel eenvoudig als krachtig en zorgen voor herkenning. Bovendien zijn ze duidelijk gemarkeerd met een moment van stilte waarin de gemeente staat – het zijn daarmee woorden die klinken en doel treffen.

De opening van de dienst kan natuurlijk ook met andere woorden, bijvoorbeeld uit de Psalmen. Het votum en groet kan ook prachtig gezongen worden op de melodie van Sela

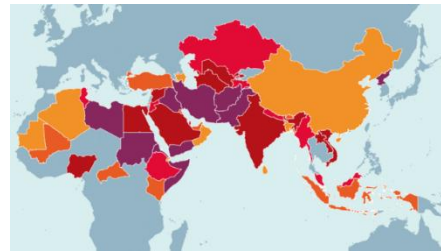
(link naar Youtube). Wel belangrijk om de start te markeren met krachtige woorden die ons helpen ons te richten op God.

Voorbede

Voorbede hoort tot de kern van de priesterlijke roeping van de kerk; om te midden van de wereld in nood te bidden voor die nood. Dat God komt en ingrijpt in de duisternis. In levens van mensen dichtbij, maar ook in situaties van oorlog ver weg.

Voorbede is daarmee een liefdevolle blik op de wereld, die voortkomt uit het verlangen van God zelf. God de Vader die zich om de schepping bekommert, Jezus als de Hogepriester die voor ons pleit en ons voorgaat in de priesterdienst, en de Geest die ons aanspoort te bidden. Stil staan bij mensen om ons heen, bij onze stad, of bij gebieden op de wereld die zwaar getroffen worden door rampspoed, scheidt nieuwe *ruimte* in ons hart. Voorbede leert ons daarom dat geloof niet alleen om onszelf draait maar juist om de ander.

Helaas schiet voorbede er toch vaak bij in. Misschien omdat het geen vaste plek meer heeft in de evangelische eredienst en we het verleerd zijn? Soms is er wel voorbede, maar is deze uitsluitend gericht op 'onszelf', ofwel de gemeente zelf, en de nood die daar speelt (of blijft deze beperkt tot de vervolgde kerk en Israël – beide belangrijk, maar niet het enige waar voor gebeden moet worden!). Een gemeente die niet bidt voor de wereld en de directe omgeving is een gemeente die haar roeping misloopt.

Er zijn allerlei manieren om voorbede een plek te geven. Dat kan via een open, spontaan gebed, waarin iedereen kan bidden. Het kan ook een voorbereid gebed zijn door een gemeentelid dat hier speciaal voor gevraagd wordt. Een belangrijke vraag vanuit de priesterlijke roeping van de kerk is: Wat speelt er in de wereld om ons heen, en waar moeten wij op zondag voor bidden?

Stilte

In onze 24/7 economie is er altijd iets te doen. Er is ook altijd geluid. En elke minuut moet nuttig gebruikt worden. Er is nauwelijks tijd om stil te staan, stil te worden – misschien ook omdat we dat niet meer kunnen of omdat het beangstigend is. Juist de stilte – de ruimte en rust voor bezinning, voor gedachten, voor gebed, of misschien even helemaal niets - is een cruciaal element in de christelijke geloofswandel (bijv. Luk 5:16, Mat 6:5-6). Het is de plek waar God spreekt. Vaak is daar een combinatie met je even terugtrekken uit het dagelijks leven om alleen te zijn en God te zoeken.

In de eredienst is het karakter van de stilte anders. Het is een gezamenlijke stilte, en moet gemarkeerd worden (iemand moet zeggen: 'laten we een moment stil zijn'). Toch lijkt het alsof we die stilte ook in de gemeente verleerd zijn, en hem ongemakkelijk vinden. De uitnodiging om stil te worden is er wel, bijvoorbeeld vlak voor het openingsgebed, of in een moment van bezinning vlak voor het avondmaal, maar tel hem maar eens op een stopwatch.

Hij duurt vaak niet langer dan 8 seconden. Waarom niet langer? Waarom niet een keer een minuut of twee?

Collecte

Het liturgische element van de collecte – vaak omgeven door een gebed van toewijding van onze ‘gaven’ – draait om het leren geven. Het teruggeven aan God; het leren delen; het zorg dragen voor de armen. Daarmee is de collecte ook een medicijn tegen de afgod van de mammon, en helpt het ons om God te dienen, juist ook met onze portemonnee.

Het is ook een moment van dankbaarheid en lofprijzing, dat we mogen meewerken in Gods Koninkrijk. Dat er een hoger doel is om voor te leven dan voor ons dagelijks leven – Matt.6:33.

Met de opkomst van het online bankieren heeft de collecte zijn symbolische betekenis veelal verloren. Het blijft beperkt tot een korte mededeling, de rondgang van collectezakken (met beperkt resultaat, omdat mensen weinig cash meer op zak hebben), of soms het tonen van een bankrekeningnummer of een QR code. En dat is jammer, want van oorsprong staat juist het leven delen – en dus ook het delen van de middelen – centraal in de christelijke gemeenschap (Hand 2:44-45, 2 Kor 8).

We willen hier zeker niet de suggestie wekken dat het online bankieren verkeerd is. Het maakt geven makkelijk, en geeft het een structureel karakter, omdat maandelijks een bepaald bedrag wordt afgeschreven. Als gevolg wordt er misschien wel meer gegeven aan de gemeente! Wat echter wel mist, is het bewust gezamenlijk stil staan bij dat geven. Het vieren dat we veel te geven hebben, het bidden dat onze gaven tot zegen mogen zijn, maar ook het offer van meer leren geven dan ons misschien lief is.

Er zijn allerlei manieren om het collectemoment van meer betekenis te voorzien. Wanneer je collecteert voor een bepaald doel (bijv. zending of diaconaat), kun je iemand vragen iets te vertellen over dat doel. Of leg de gemeente een bepaald project voor (met financieel plan) – bijvoorbeeld een jongerenreis of een diaconaal project - en de geefbereidheid zal toenemen. En wijdt jullie offer aan God, door te bidden voor het doel, en God te vragen het te zegenen. Ofwel, in de collecte mogen we leren geven!

Ook kinderen en jongeren willen we de waarde van delen meegeven en laten merken; dat kan bijvoorbeeld door af en toe een inzameling van houdbare producten voor de voedselbank (of iets dergelijks) te doen.

Schuldbelijdenis en vergeving

Waar maak je dat mee? Samen eerlijk zijn over de staat van ons leven als mens en mensheid. Het gebed om vergeving van zonden, persoonlijk en als land/wereld. Sommigen vinden het passend/fijn om er bij te knielen, uit ontzag voor God.

Maak het gebed concreet, bijvoorbeeld over elkaar kwetsen door woorden of slecht luisteren; te snelle mails/apps, te druk zijn met dagelijkse dingen etc. Of breder over hoe we denken en omgaan met vluchtelingen, als maatschappij neigen naar polarisatie, geen goede rentmeesters zijn van Gods schepping en hulpbronnen, etc.

Het kan een onderdeel zijn van het gebed na de preek over iets uit het thema van de preek.

"Heer we belijden dat .../ schamen ons dat ..."

Dank voor vergeving en genade vanuit God en vraag Hem ons de weg te leren – Psalm 139:23,24

Het christelijke jaar vieren

In vrijwel alle gemeenten wordt jaarlijks Kerst, Pasen en Pinksteren gevierd, en ook het aansteken van de adventskaarsen is vaak nog wel gewoon. Daarmee vieren de meeste Baptisten- en CAMA gemeenten het kerkelijk jaar, zij het in een basale vorm. Want veel aandacht voor de andere zondagen 'tussendoor' is er vaak niet. Toch is er veel hernieuwde interesse, ook binnen Baptistengemeente, om een uitgebreidere versie van het kerkelijk jaar te leren vieren, een versie die oude papieren heeft en in veel kerken gevierd wordt.

Even kort over de betekenis van het kerkelijk jaar: Ten diepste gaat het om de ordening van de tijd; het onderstreept dat 'onze tijd' als gelovigen niet in de eerste plaats gaat over de 21^e eeuw, waarin Amerika, China en Rusland, samen met Apple, Google en Tesla het wereldtoneel bepalen. Nee, onze tijd is de 21^e **na Christus**, en jaarlijks worden we bepaald dat we leven in het verhaal van het evangelie... van komst tot wederkomst. Dáár draait onze tijd om, en dat verhaal ordent ten diepste onze tijd. Boven onze leefwereld en het hele wereldtoneel is Christus op de troon, die de wereldgeschiedenis in zijn hand heeft (zie Openbaring 4 en 5).

In het kerkelijk jaar is het die les die we mogen leren. We leren uitzien naar de (weder)komst van Christus in de adventstijd; we leren stil staan bij Jezus' geboorte, maar lezen daarna ook het evangelie over het optreden van Jezus. We leren ons te bezinnen en verootmoedigen in de veertigdagentijd, als we samen met Jezus op weg gaan naar Jeruzalem. En in de Stille week worden we letterlijk en figuurlijk stilgezet bij de diepte van het lijden en de gruwelijkheid van de zonde. Om vervolgens de opstanding met Pasen ècht te kunnen vieren, moeten we eerst een weg gaan langs de dood. Door zo het kerkelijk jaar te vieren leren we onze tijd en onze identiteit opnieuw te ordenen rondom het evangelie. Het helpt ons om aandacht te hebben voor het hele evangelie en voor alle aspecten van ons mens zijn:

verwachting, bekering, verlies en verdriet, boosheid, wanhoop en hoop, lijden en overwinning.

Een behulpzame website over het kerkelijk jaar is [Liturgisch jaar – Steunpunt liturgie \(gkv.nl\)](http://www.gkv.nl/liturgisch-jaar-steunpunt-liturgie)

Getuigenissen

In vrije gemeenten als Baptisten en CAMA-gemeenten zijn getuigenissen van oudsher een belangrijke vorm. Getuigenissen over wat God doet in het leven van gewone gelovigen. Getuigenissen houden het geloof in leven dat God ook vandaag de dag nog actief is, en daarmee stimuleren ze een nieuwe verwachting in God.

Vaak kennen getuigenissen een bepaald ‘sjabloon’: ze gaan over een moeilijke situatie waar een gemeentelid in zat, waar God vervolgens iets bijzonders deed. Hij bracht uitkomst, Hij genas, Hij zorgde voor een oplossing.

Echter, het leven bestaat niet alleen uit succesverhalen. Soms grijpt God niet in. Soms blijft het lijden voortduren. Het is belangrijk dat ook die verhalen een plek hebben in de gemeente, om duidelijk te maken dat God niet alleen in bijzondere verhalen te vinden is, maar ook op andere plekken. Zo kunnen getuigenissen ook gaan over het gewone leven, bijvoorbeeld over hoe mensen christen zijn op hun werk. Getuigenissen kunnen gaan over de moeite van discipelschap, bijvoorbeeld als iemand vertelt over een proces van vergeving, of te maken krijgt met tegenstand vanwege dappere keuzes die iemand maakt. En misschien zijn ze wel het meest krachtig als ze kwetsbaar zijn – als ze gaan over de worsteling met het lijden op dit moment, zonder dat God al in uitkomst heeft voorzien.

Denk eens na over de verhalen die gedeeld worden. Is er ruimte voor gewone gemeenteleden om te delen over hun wandel met Christus? Wat voor soort verhalen worden dan verteld, en misschien ook, welke verhalen worden niet verteld? Bijzonder om te bedenken dat ieder gemeentelid een eigen verhaal heeft wat de moeite waard is om naar te luisteren.

Mededelingen

Hoort het in of buiten de liturgie? Sommige gemeenten doen het voor het openingsgebed, anderen juist bij de voorbede of (deels) aan het eind als het om komende activiteiten gaat.

Het is niet slechts een noodzakelijk ‘reclame-moment’, maar een moment van gemeentelij-
zijn, gemeente breed (passie/verlangen) te delen. Het zijn familiemededelingen, zowel over de lokale familie (gemeente en interkerkelijk) als landelijk (kerkgenootschap en breder) als wereldwijd.

Meer hierover staat in Basismodule hoofdstuk A6 en in de taakmodule Communicatie.

In hoofdstuk 5 komt het onderdeel ‘de preek’ aan de orde.

Opdracht: Kies één of twee van de hierboven genoemde vormen en probeer het eens te visualiseren in de eigen dienst: hoe zou dit eruit kunnen zien. Wat zou deze vorm de gemeente kunnen brengen?

Verder lezen

- Riphagen, Hans. "Van 'Wij Reizen Met Elkander' Tot '10.000 Reasons': Een Verkenning Naar Zang En Muziek in Baptistengemeenten." In Van der Leer, Riphagen, *Verlangend Vieren: Over de Vormende Kracht van de Liturgie*. Baptistica Reeks (Amsterdam: Unie van Baptistengemeenten, 2016), 45–63.
- Meerstemmige eredienst (samenvatting van het boek Stuart & Sian Murray Williams, *Multi-voiced church* (Milton Keynes: Paternoster, 2012) door Oeds Blok)

HOOFDSTUK 3: DE OUDSTE VAN DIENST

Leerdoelen, na dit hoofdstuk weet je

- wat de rol, taken en bevoegdheden van een oudste van dienst zijn
- hoe je deze taak goed kunt uitvoeren

De oudste van dienst

Paulus geeft de gemeente te Corinthe twee kernpunten mee rond samenkomsten: laat alles tot opbouw zijn en zorg dat het op gepaste wijzen en in goede orde verloopt – 1 Corinthe 14:26-40.

Hij beveelt dus een wijze, zorgzame regie aan. Hoe krijgt dat vorm in onze samenkomsten en vooral wie draagt daar zorgt voor (samen met de gemeente)? Vaak komt daar de term oudste van dienst (OvD) om de hoek kijken.

Waarom een OvD?

Een oudste van dienst is verantwoordelijk voor de gang van zaken tijdens de samenkomst. Hij is de gastheer die oog heeft voor de medewerkers en de gang van zaken. Met deze rol is ook duidelijk waar men met vragen en opmerkingen terecht kan. Zorg voor een duidelijk rooster.

In de raad zal geregeld teruggeblikt worden op diensten om te leren en te reageren als dat nodig is. Zij is eindverantwoordelijk en kan alsnog op situaties en uitspraken terugkomen.

Wat doet een Ovd?

Het is goed om te weten wat de taak Ovd is en wat de bevoegdheden zijn. Soms worden deeltaken gedelegeerd aan het programmateam of koster en BHV-er.

Bijvoorbeeld:

- Leiding te nemen bij incidenten, zoals wanneer een aanwezige flauwvalt, de techniek hapert, de spreker op het laatste moment uitvalt, iemand stennis maakt

Maak als raad een eenvoudig noodplan rond een paar voorbeeldsituaties; Bij een ongeluk EHBO, noodnummers en ontruimingsplan; als de techniek uitvalt is a capella zingen soms verrassend fijn; als spreker uitvalt ruimte voor getuigenissen, een reservepreek op papier of online, als iemand boos wordt hem (door iemand van pastoraat) naar een rustige plek meenemen

- De spreker (en het kinderwerk) een afgesproken seintje geven als de preek te lang gaat duren
- De muziekgroep vragen een lied te laten vervallen als andere onderdelen meer ruimte vragen;
- De muziekgroep vragen een extra nummer te spelen als er ongepland tijd voor bv. ministrygebed wordt ingelast
- Aanspreekpunt voor alle medewerkers aan de dienst voor afstemming en vragen

Maak een kort document dat in de gemeente bekend is.

Hoe voer je de taak uit?

De toon waarop en de houding waarmee een oudste van dienst als gastheer leidinggeeft bepaalt veel voor de algemene sfeer van de samenkomst.

Vriendelijkheid, rustig reageren ("non-anxious presence") en heldere communicatie zijn een paar kernwaarden.

Opdracht: Casus

Een man vertelt in de samenkomst - tijdens de tijd voor getuigenissen - dat hij morgen gaat stoppen met de medicijnen die hij al enige jaren voor zijn hartproblemen slikt. Hij was daar al langer over aan het nadenken en tijdens een bijeenkomst elders afgelopen week is hij er na gebed in bevestigd dat dit een goede geloofsstap is. Voor de aanwezigen is dit nieuws dat allerlei gedachten oproept.

Hoe reageer je als Ovd?

- A. *Je spreekt de man aan bij de koffie om te weten of zijn stap wel wijs is*
- B. *Je zegt direct na het getuigenis, dat je graag met hem spreekt om het langere verhaal te horen*
- C. *Je overlegt tijdens de samenkomst met een andere oudste of pastoraal gemeentelid en zegt voor het einde van de samenkomst dat de gemeente ook de medische wetenschap en medicijnen als een geschenk van God ziet.*

Kies je A, B of C; of een combinatie, of een alternatief?

HOOFDSTUK 5: DE PREEK, GASTSPREKERS EN VOORBEREIDING

Leerdoelen: in dit hoofdstuk gaan we in op:

- aspecten van preken voor spreker en gemeente
- inschakelen van gastsprekers

De preek

Een centraal onderdeel van de samenkomst is de preek. Vaak wordt meer gebeden, vooraf door de oudsten of tijdens de dienst, voor de spreker dan voor de luisteraars. Dat is een beetje merkwaardig: de preker heeft een thema voorbereid in afhankelijkheid van God, maar de luisteraars komen wel (opnieuw) horen over wie God is en hoe Hij het leven bedoeld heeft, maar zitten met andere thema's uit het dagelijks leven en in hun hoofd/hart. Maak dus in de orde van dienst met woorden, een lied, stilte of gebed een overstap/bruggetje naar de verkondiging. Versterk verwachting dat de Heer woorden en gedachten geeft die kunnen verdiepen, bemoedigen en uitnodigen, mogelijk specifiek voor iemands situatie.

Weet als oudste en muziekgroep wat het thema van de preek is en haak daarop in, zonder het gras voor de voeten van de spreker weg te maaien door een eigen kort preekje over het thema of Bijbelgedeelte.

Verwacht dat de Geest ieder die luistert wil geven wat helpend is; geef na de preek geen samenvatting, maar ruimte voor stilte en dank God voor Zijn Woord en Geest. Mocht er iets in de preek genoemd worden dat grote vragen oproept, laat de oudste van dienst daar dan op reageren (zie hoofdstuk 8).

Binnensprekers

Als een gemeentelid de gave blijkt te hebben om boeiend en bijbels over een onderwerp te spreken, kan de raad deze persoon voorleggen of hij een route wil bewandelen om daar verder in te groeien. Er is een sprekersroute bij het Seminarium en elders. Ook kun je afspreken dat de persoon twee keer preekt in de gemeente, eerst over een eigen onderwerp, daarna over een opgegeven gedeelte/onderwerp. Begeleidt de persoon en evalueer open of een vervolg (op dit moment) passend is.

Gastspreekers

In bijna alle gemeenten gaan regelmatig gastspreekers voor, al dan niet naast een eigen vaste voorganger. De verbondenheid met een groep sprekers van buiten heeft iets moois, omdat het de gemeente deel maakt van een breder netwerk. Het brengt frisse geluiden van buiten, soms ook vernieuwende inzichten. Het werken met gastspreekers vraagt ook aandacht. Er moet gepland worden, afgestemd, en een goede ontvangst geregeld worden.

De relatie met gastspreekers

Zorg voor een open relatie met de gastspreeker. Dat loopt van wederzijdse verwachtingen bij een dienst tot wel of niet opnieuw uitnodigen. Een aantal zaken kunnen prima per mail, maar besteed ook af en toe aandacht via een telefoontje. Meld of er een jaarthema is en hoe dat ingevuld is en mogelijk of er andere aandachtspunten zijn.

Opdracht:

"Wilt u zichzelf voorstellen?" Wat vind je van die vraag als een oudste/ de OvD dat aan de gastspreeker vraagt?

0 veilig, het voorkomt vervelende missers van de OvD

0 afstandelijk, er is geen moeite gedaan voor een warme introductie;

0 vervelend, de preek begint met een soort cv, de spreker moet zichzelf centraal stellen

0 storend, het lied voor de preek heeft zojuist een innerlijk verstillend en openheid voor Woorden van God op gang gebracht

0

Oefen in gastvrijheid en neem de gemeente mee in je dankbaarheid voor iemands inzet. De spreker levert geen productie, maar is gevraagd de gemeente op te bouwen in het kennen van Gods hart en het durven vertrouwen op Zijn woord.

Zie ook het volgende filmpje over omgaan met gastsprekers: <https://youtu.be/3n2ozxThuAg>

Prekenseries

De preek is een prachtig hulpmiddel voor geestelijke groei en gemeenteopbouw door thema's te behandelen die ertoe doen in de gemeente. In de samenkomst zijn vaak meer mensen aanwezig dan op een thema-avond. Bovendien geeft het de uitdaging om er helder in te communiceren naar jongeren en nieuwkomers.

Zo ken ik gemeenten met een serie preken over eenheid in verscheidenheid en de geestelijke wapenrusting. De preken werden verdeeld over eigen voorganger en/of gastsprekers. Dat vraagt wat afstemming en kaders maar zorgt voor een veelkleurig geheel.

Een aantal preken (achterelkaar of eens per maand) over kernwaarden van de gemeenten, of een specifiek jaarthema ligt voor de hand.

Hoe kun je de gemeente helpen voorbereid te zijn op het thema van de preek?

Vanzelfsprekend kan dat met het bijbehorende Bijbelgedeelte genoemd worden in de wekelijks nieuwsbrief en op de website. Misschien vergezeld van een vraag om tekst en leven met elkaar te verbinden.

Bijvoorbeeld:

- De roeping van Samuel in 1 Samuel 3 – ken je eigentijds verhalen dat God iemand roept? Hoe zou Samuël zich de volgende dag gevoeld hebben over deze ervaring?
- De Goede Herder in Johannes 10 – bij wie voel jij je heel vertrouwd en hoe is dat vertrouwen gegroeid?

HOOFDSTUK 6: MUZIEK, AANBIDDING EN LIEDEREN

Leerdoelen, na dit hoofdstuk weet/ken je:

- wat er bedoeld wordt met aanbidding in de samenkomst
- tips voor trainingen
- de basale vuistregels voor muziek in de samenkomst
- de theologie van liederen, in teksten en muziekstijlen

Wanneer gelovigen het over aanbidding hebben, dan gaat het vaak over het samen *zingen*. Dit geeft iets aan van het belang van muziek voor het geloofsleven van veel christenen. Er gebeurt iets als we samen zingen en God aanbidden dat met geen woorden te beschrijven is. Samen zingen verbindt gelovigen in een gedeeld verlangen en een gedeeld geloof. Je hoort immers niet alleen jezelf, maar kunt je voeden en optrekken aan het gezongen geloof van anderen (of daar zelfs op variëren wanneer de zang meerstemmig wordt of in canon gebeurt). Het is een uiting, soms ingetogen, soms uitbundig van het geloof dat in ons leeft, en het bevestigt, vormt en versterkt dat geloof tegelijkertijd. Het brengt beleving en raakt hele diepe emoties.

Dat muziek zo belangrijk is voor het geloofsleven van veel mensen heeft als keerzijde dat het ook regelmatig een splijtzwam blijkt in kerken. ‘Er worden alleen maar nieuwe liederen gezongen’, ‘het geluid stond zondag weer veel te hard’, ‘de band trekt veel te veel aandacht naar zich toe’, ‘al dat Engels dat versta ik niet’, of ‘ik mis de oude Johannes de Heer liederen’ zijn geluiden die in menige gemeente niet onbekend zijn. Achter deze geluiden gaan vaak hele belevingswerelden schuil. Voor sommigen hebben liederen bijgedragen aan dierbare geloofsherinneringen, bijvoorbeeld van iemands doop of bekering; hoe jammer is het dan voor hen als die liederen eigenlijk nooit meer gezongen worden omdat ze ‘te oud’ zijn?

Sommige mensen gaan graag helemaal op in een muzikale beleving van harde muziek en licht, terwijl anderen de hoeveelheid prikkels niet kunnen verdragen en daar fysiek last van krijgen. En dan is er nog die kwestie van smaak, want veel nieuwere Opwekkingliederen baseren zich op soft rock en

andere vormen van populaire muziek die niet door iedereen kunnen worden gewaardeerd. Zoveel monden, zoveel smaken, en daar heb je dan in de gemeente maar iets van te maken.

Opdracht– het muziketeam uit je kerk wil een training:

Wat zijn nou belangrijk handvatten bij muziek in de gemeente? Welke principes wil jij uitdragen? Om daar een eerste gevoel bij te krijgen doen we even een oefening. Want net zoals er allerlei soorten smaken zijn rondom muziek, zijn er verschillende visies en ideeën op welke plek aanbiddingsmuziek en de band in de kerk zou moeten hebben.

Stel je daarom eens voor dat jij verantwoordelijk bent voor de muziek in de gemeente, en het muziketeam bij jou met het verzoek komt om getraind te worden. Ze geven je een lijstje met christelijke organisaties die zulke trainingen aanbieden en vragen jou om advies. Je moet je dus even gaan oriënteren. Lees de websites eens door, bekijk eventuele filmpjes, en noteer – al lezend - voor jezelf wat jij belangrijk vindt. Voel je vrij om zelf ook even te Googelen naar andere, interessante trainingen. Welke website spreekt jou het meeste aan. Kun je aangeven wat het is dat je aanspreekt?

- [Coaching - Sela](#)
- [Mozaiek Worship](#)
- [School of worship - Kingdom Life College](#)
- [Worship Central Cursus - Alpha Nederland](#)
- [Ronaldkoops](#)

Wat deze oefening duidelijk maakt is dat er binnen de bredere evangelische beweging veel verschillende organisaties, initiatieven en muzikanten actief zijn die verschillende visies zijn op aanbiddingsmuziek voorstaan.

Een paar vuistregels als het om muziek in de gemeente gaat

In de bovengenoemde cursussen, in allerlei boeken, en op allerlei websites is er al veel geschreven over de praktijk van (aanbiddings)muziek in de gemeente. Je vindt allerlei positieve en kritische artikelen, variërend van theologische reflecties tot hele praktische handreikingen (hoe zet je een band op in de kerk). In deze module hebben we geen ruimte om daar diep op in te gaan, maar het is goed om toch enkele basale vuistregels te noemen, met het gevaar om in makkelijke clichés te vervallen.

- In aanbidding staat **de drie-enig God centraal**. Het gaat om het vieren van zijn aanwezigheid, het bezingen van zijn rechtvaardigheid en trouw, en het vertellen van zijn verhaal (zie de oefening hieronder).
- Muziek is **dienstbaar** aan de viering en aan de gemeente. Aanbiddingsmuziek is geen concert, maar is gericht op het begeleiden van samenzang met een eigen functie in

een bredere eredienst. Het mag zeker kwaliteit hebben en mooi zijn, maar moet niet afleiden van het doel of de aandacht op zichzelf richten. Wellicht heeft het daarom ook een bepaalde eenvoud nodig? Helpt de muziek de gemeente in haar aanbedding van God? De dienstbaarheid vraagt ook van de zangleider en het muziketeam om aanspreekbaar te zijn, op hun houding, hun beleid en op de gemaakte liedselecties.

- Muziek **verbindt** en creëert een 'samen'. Tijdens de zondagse samenkomst gaat het er niet om dat we allemaal individueel een fijne tijd met God hebben, maar ligt de nadruk op samen. Zoek daarom in de eredienst naar vormen die de gezamenlijke aanbedding vormgeven. Zeg niet: 'Als je wilt mag je gaan staan, maar je mag ook blijven zitten' (want dan benader je mensen als individuen en ligt het 'vergelijken' op de loer, bijv. wie er wel en niet gaat staan), maar zeg: 'laten we gaan staan'. Kies niet alleen voor 'ik' liederen, maar ook voor 'wij' liederen. Houd rekening met de generaties in liedkeuze, in liedcultuur, enz.
- **Het hele leven** heeft plek voor Gods aangezicht. Dit wordt in de les over de Psalmen verder uitgewerkt, maar simpel gezegd bedoelen we dat het menselijk bestaan allerlei fasen, allerlei emoties en allerlei omstandigheden kent, met hoogtepunten en dieptepunten. Hierin ligt de pastorale verantwoordelijkheid van de zangleider. Al deze aspecten moeten een plek hebben in de eredienst, zodat iedereen in zijn/haar omstandigheid wordt uitgenodigd naar God te gaan. Denk in de liedselectie dus na of er voldoende variatie in zit: Is er ruimte voor iemand die rouwt om een overleden geliefde? Is er ruimte voor iemand die ontzettend boos is op alles en iedereen vanwege een diepe schulden crisis en het idee er helemaal alleen voor te staan? Welke liederen zouden zulke mensen nodig hebben?

Theologie van liederen (1)

Hierboven werd al even gerefereerd aan het doel van aanbedding, namelijk het eren van de Drie-enig God en het vertellen van zijn Evangelieverhaal. Als aanbidders 'figureren' wij in deze liederen: wij zijn als een soort acteurs die worden opgenomen in Gods grote toneelstuk, en leren ons daarin Gods wereld en Gods werkelijkheid voor te stellen.

- We zijn mooie, goede schepselen EN we zijn zondaren
- We zijn deel van een lange geschiedenis van God met generaties mensen
- We zijn vergeven en gereinigd en toch hebben we het nodig om te zingen 'Maak mij rein voor U'
- We zijn mensen die de weg van Jezus willen gaan
- We zijn mensen die met Jezus aanliggen aan de tafel
- We zijn mensen die leven in het licht van zijn wederkomst

Liederen zijn poëtische vertolkingen van al deze aspecten van het evangelieverhaal. Door deze liederen samen te zingen worden we bepaald bij onze eigen identiteit: we leren wie God is, wie wij zijn, in wat voor wereld we leven en welke opdracht wij daar hebben. Een belangrijke vraag voor elke zangleider/voorganger is dan ook welke liederen je kiest, welke thema's je belicht en daarmee: Welk verhaal je vertelt.

Opdracht: De theologie van liederen:

Zoek op <https://nl.ccli.com/> naar de meest populaire aanbiddingsliederen in Nederland. Print de teksten van de vijf meest gezongen liederen uit, lees ze een paar keer hardop voor, maak je eigen aantekeningen en beschrijf op welke manier het evangelieverhaal hier verteld wordt. Wat valt je op? Waar ligt de nadruk? Wat mis je? (voor een bredere analyse zie het artikel 'Wie is "our God"?' van Hans Riphagen) - <https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen - Wie is our God.pdf>

Theologie van liederen (2)

In de vorige opdracht lag de nadruk op de *teksten* van liederen. Het zoeken naar goede en gebalanceerde teksten in liederen is belangrijk om het hele verhaal van de Bijbel te vertellen. Tegelijkertijd weet elke muzikant dat tekst maar een deel van de 'taal' van een lied is. Melodie, tempo, volume, het benodigde instrumentarium... met de 'taal van muziek' kun je allerlei belevingswerelden creëren die de tekst ondersteunen.

Dat gebeurt in de aanbiddingspraktijk dan ook volop. Rustige muziek, met bepaalde akkoordenschema's suggereert rust en intimiteit, terwijl een lied met een hoog ritme, volle band, uitbundig juist een uitnodiging suggereert – je wordt opgeroepen om mee te doen. De muziek zelf is dus ook volop een 'taal' die een boodschap overbrengt.

Als we iets meer uitzoomen, zou je ook kunnen zeggen dat muziekstijlen ook zelf in zich een bepaalde taal en boodschap hebben. Je kunt bijv. denken aan het meditatieve van Taizé – minimalistisch en sober in karakter, met veel herhaling rond een korte tekst gebaseerd op de Bijbel. Je kunt ook denken aan de Geneefse Psalmen op hele noten, gezongen uit volle borst door een groep Gereformeerde gelovigen – die daarmee een ferm geloof uitdrukken. Heel anders is de maatschappijkritiek die in de rap voorkomt, en dus ook in christelijke rap (zie bijv. het nummer Glorieus van Damascus

([Damascus - Glorieus \(Prod. J. Waters\) | Officiële video - YouTube](#))). De voorbeelden zijn eindeloos, denk aan Bach met zijn Passionen, de Vespers van Rachmaninov of de Spirituals die een verlangen naar bevrijding tot uiting brengen.

In onze evangelische context is Opwekkingsmuziek – en daarmee de soft/pop rock als onderliggende cultuur – dominant geworden: Dat is zo als wij aanbidden. Over het algemeen is dat de muziekstijl van de jeugd, van intimiteit en liefde, met een blije ondertoon. Daar kan een bepaalde eenzijdigheid in schuil gaan, los van de vraag of iedereen de stijl kan waarderen. Tot die realisatie zijn verschillende christelijke artiesten in de afgelopen jaren zelf ook gekomen. In het werk van de invloedrijke band Sela zie je bijvoorbeeld in de afgelopen jaren regelmatig oude hymnen opduiken of Taizé liederen. Het zijn goede pogingen om een meer diverse muziekcultuur te creëren, waarbij verschillende belevingen, emoties en smaken ruimte krijgen, en meer mensen kunnen deelnemen.

Opdracht - muziekstijlen: *Neem tot slot de tijd om eens een aantal verschillende muziekstijlen te beluisteren. Dat kan nu, maar kan ook op een ander moment deze week. Beluister de muziek, en reflecteer kort met de volgende vragen: Wat doet de muziek met mij? Welke boodschap brengt de muziek (zonder de tekst) naar voren? en hoe zou zit een plek kunnen krijgen in onze vieringen?*

- [The Lord bless you and keep you - YouTube](#)
- [The Psalm Project - U bent bij mij \(Official Music Video\) - YouTube](#)
- [Taizé - Iedere nacht verlang ik - YouTube](#)
- [Nederland Zingt: Psalm 4 - YouTube](#)
- [Damascus - Glorieus \(Prod. J. Waters\) | Officiële video - YouTube](#)
- [J. S. Bach - Aus Liebe will mein Heiland sterben - Herreweghe - - YouTube](#)

Verder lezen:

- Bart Visser & Peter Dijkstra, *Muziekteams: Praktisch Handboek voor de muziek in jouw kerk* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2017)
- Hans Riphagen, *Wie is 'our God'?* (Sot.art. dec. 2013)

[https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen -
Wie is our God.pdf](https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen_-_Wie_is_our_God.pdf)

- Hans Riphagen, *Van 'Wij reizen met elkander' tot '10.000 Reasons', een verkenning van zang en muziek in Baptistengemeenten*, In Van der Leer, Riphagen, *Verlangend Vieren: Over de Vormende Kracht van de Liturgie*. Baptistica Reeks (Amsterdam: Unie van Baptistengemeenten, 2016), 45–63.

[https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen -
Wij reizen met elkander.pdf](https://unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Riphagen_-_Wij_reizen_met_elkander.pdf)

HOOFDSTUK 7: DE PSALMEN

Leerdoelen: na dit hoofdstuk wet je:

- het belang van de Psalmen
- een aantal praktische tips om de Psalmen te gebruiken in de liturgie

Inleiding

Al 3000 jaar vormen de Psalmen een onlosmakelijk onderdeel van de Joods-christelijke traditie. Ze zijn het liedboek van het Joodse volk – Jezus zong ze; en ook in de kerk van alle eeuwen hebben Psalmen een belangrijke plek gehad in de liturgie. Ze worden voorgelezen, geciteerd, gezongen op populaire wijsjes of op hele noten. Ze vormen daarnaast inspiratiebron voor het geloofsleven van miljoenen. Alle reden om ze een plek te geven in de liturgie.

In dit blok laten we je een video-college zien van docent Teun van der Leer van het Baptisten Seminarium. Hij gaat in op het belang van de Psalmen, en doet een aantal praktische tips om ze te gebruiken in de liturgie. <https://youtu.be/Zg4s1nkUcY>

Verder lezen:

- Teun van der Leer, 'Leven met de Psalmen'

HOOFDSTUK 8: GELUID EN TECHNIEK

Leerdoelen: na dit hoofdstuk weet je:

- wat belangrijk is in de samenwerking rondom geluid en techniek
- een aantal praktische aandachtspunten rondom de geluidstechniek, beeldtechniek, de video-streamer en de sprekers.

Waar gaat het om?

Wat speelt er rond geluids- en beeldtechniek en waar geef je als oudste met het taakveld samenkomsten aandacht aan, direct en samen met de taakveldleider samenkomsten en/of teamleider techniek?

Het gaat vooral om:

- investeren in mensen: doen ze hun bijdrage graag en goed?
- bevorderen van samenwerking tussen alle betrokkenen: wat vraagt aandacht?
- investeren in apparatuur: wat is nodig en wenselijk?

En een gezamenlijke visie op de ondersteuning van de samenkomst werkt samenbindend en voorkomt te grote verschillen in verwachtingen/eisen: *bv. in een goede sfeer met alle betrokkenen de inhoud van de onderdelen van de samenkomst tot zijn recht laten komen.*

Spannend daarbij is welk kwaliteitsniveau van de techniek wordt nagestreefd en hoe je dat omschrijft: *bv. prachtig professioneel – onmerkbaar goed – prettig ondersteunend - ??*

Kernpunten samenwerking

Samenwerking is gebaat bij heldere communicatie, in de vorm van een helder draaiboek voor allen, zodat alle betrokkenen de volgorde van alle elementen weet en wie wat doet plus opmerkingen/aandachtspunten.

- Wie coördineert dit en is verantwoordelijk dat het er tijdig en up-to-date is?
- Is er speelruimte voor de oudste van dienst om tijdens de samenkomst iets aanpassen als *bv. de preek lang uitvalt of er een getuigenis komt waardoor een filmpje of lied geschrapt moet worden? Hoe ziet het team daarin de leiding van de Heilige Geest?*
- Evalueer je per dienst en met wie/wanneer?

- Zijn er teammeetings bv. per kwartaal om te vieren wat goed gaat, te veranderen wat nodig is en met verwachting/biddend uit te zien naar de komende diensten?

Investerings in techniek

Als de installatie (bijna) stuk gaat of technisch te ver achter gaat lopen om bv. aangeleverde filmpjes te laten zien, vraagt dat keuzes rond investeren. Het is zeker niet nodig om het duurste te kopen, maar koop wel goed spul dat robuust is en een tijdje mee kan. Informeer bij andere gemeenten wat ze hebben en hoe dat bevalt. Als je niet een eigen gebouw hebt maar iedere zondag alles op moet zetten, zorg dan ook voor goede opbergkoffers, die je spullen beschermen.

Van elkaar leren

Meestal is er wel één technicus die vooroploopt en de apparatuur het meest doorgrondt. De andere technici kunnen dan met hem (of haar) meelopen en het zo al doende leren. De meeste systemen hebben tegenwoordig heel veel mogelijkheden, maar meestal zijn ze ook wel in een “gemakkelijke” modus te gebruiken. Het is goed om daar dan mee te beginnen.

Praktische aandachtspunten

A. De geluidstechniek

Het helpt geluidstechnici enorm om van tevoren goed geïnformeerd te zijn over de dienst. Dus naast/in het draaiboek, de samenstelling van het muziketeam. Informatie of er bepaalde intro's of solo's zijn die extra versterkt moeten worden? En, zijn er extra microfoons nodig, bijvoorbeeld voor een getuigenis of schriftlezing, of draadloze microfoon voor in de zaal?

Belangrijk zijn goede afspraken met muziketeam over wanneer de soundcheck plaatsvindt. En helderheid met spreker en OvD hoe laat het evt. mic/headset aangemeten en getest wordt (de spreker moet weten hoe hij/zij het aan of uit zet).

Plan B

Wat is plan B als de techniek deels of helemaal uitvalt? Informeer via/samen met de oudste van dienst kort wat de storing is; en laat de oudste van dienst de gemeente leiden tijdens het wachten. Bv. met a capella zingen van bekende liederen, een of twee vragen om twee-aan-twee te bespreken, een gebedstijd, etc.

B. Beeldtechniek

Bij beeldtechniek gaat het niet alleen om projectie op het scherm, ook over de aankleding van het podium. Bepaalde mensen hebben daar veel talent en oog voor. Zorg dat zij deel zijn van het grote team en informatie hebben over het thema van de dienst/preek en over het gebruik van het podium tijdens de samenkomst.

Beamer

De beameraar speelt een essentiële rol bij de overgang tussen diverse onderdelen in de samenkomst. Ook hij/zij wil van tevoren informatie over de dienst via het draaiboek: Welke liederen worden gezongen en waar kan hij de liedteksten vinden? Zijn er afwijkende liedteksten? Worden er filmpjes getoond of PowerPoint? Het is belangrijk dat filmpjes (en PowerPoint) op tijd aangeleverd worden. Zijn daar afspraken over naar betrokkenen en de gemeente in het algemeen?

Filmpjes

Als er een filmpje is, dan moet de beameraar niet vergeten om het geluid naar het mengpaneel even samen met de geluidstechnicus te testen.

Preekpowerpoint

Kan de spreker zijn PowerPoint een half uur voor de samenkomst aanleveren (omdat die kan mee veranderen als de preek op zaterdag nog "rijpt")? Spreek af wie de dia's "doorklikt". Voorkeur is dat de spreker dat zelf doet m.b.v. een "presenter". Test dat met de spreker uit.

C. De Video-streaming

Als de diensten ook gestreamd worden voor mensen thuis en deze stream openbaar is dan is het belangrijk dat mensen niet ongewild gefilmd worden.

Je kunt bijvoorbeeld afspreken dat de ene helft van de zaal in beeld mag komen en de andere helft niet. Het voegt wel iets toe als niet alleen in beeld komt wat er op het podium gebeurt maar ook af en toe een shot van de zaal, dat maakt het voor de mensen thuis levendiger, ze hebben meer het gevoel erbij te zijn.

Soms heeft de spreker of oudste van dienst een voorwerp bij zich dat hij ergens neerzet en op een bepaald moment iets over zegt. Overleg dat dan van tevoren met de streamer, want die kan dan alvast een camera daarop zetten en het goed in beeld brengen op het goede moment.

En uiteraard wil de streamer ook van tevoren weten hoe de dienst er uitziet via het draaiboek.

D. De Sprekers

Een tip voor allen die in de samenkomst iets via een microfoon zeggen: begin niet met "heb ik geluid"? Maar begin gewoon te praten tegen de gemeente met iets relatief onbelangrijks, de geluidstechnici hebben misschien even tijd nodig om het volume goed te zetten. Als je niet direct geluid hebt, kijk even of je je mic/headset wel aangezet hebt. Heb je daarna nog geen geluid, zoek dan contact met de geluidstechnici, en benoem dat gewoon even.

Als tijdens het spreken het geluid hapert of wegvalt dan geldt eigenlijk hetzelfde. Blijf rustig, zoek even contact met de geluidstechnici. Zij lossen het op.

HOOFDSTUK 9 – BHV, BUMA, ETC.

Leerdoelen, na dit hoofdstuk weet je

- welke praktische zaken er nog geregeld moeten worden voor de samenkomst wat betreft
 - veiligheid
 - rechten
 - en aansprakelijkheid

Niet onbelangrijk is dat BHV tijdens een samenkomst goed geregeld is.

Een ander punt van veiligheid betreft het ontruimingsplan bij calamiteiten (en het een keer oefenen).

De auteurs van liederen muziek hebben recht op een vergoeding; dat is via de

CCLI/BUMA/STEMRA regeling vanuit het kerkgenootschap geregeld https://www.unie-abc.nl/images/gemeenten/Leerplatform/documenten/Auteursrecht-en-naburige-rechten-in-de-kerk_PKN.pdf

Aansprakelijkheid

Uw gemeente kan meedoen in de collectieve verzekering bij HDI voor de bestuursaansprakelijkheid:

In het geval dat de gemeente substantiële verplichtingen (bijv. eigen gebouw) is aangegaan is een dergelijke verzekering te overwegen. Unie-ABC heeft een collectieve bestuursaansprakelijkheidsverzekering waar gemeenten aan mee kunnen doen voor 121 euro per jaar. Stuur hiervoor een mail naar mkb@baksteenpul.nl en vraag om een aanvraagformulier of mail naar financien@unie-abc.nl.

EINDE TAAKMODULE SAMENKOMST